

XOZIRGI ZAMON MUZEYLARIDAGI FAOLIYATIDA
YANGI TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH

Axunova Shirina

*Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti,
Muzeyshunoslik kafedrasida 1-kurs magistranti*

Annotatsiya: Ushbu O'zbekistondagi zamonaviy muzeylar maqolalaridagi faoliyatdagi innovatsion ishlab chiqilganlar mavzusi ko'rib chiqiladi. Muzey uchun tahlil bo'yicha tahlillar bo'yicha yangilanishlarni qo'llab-quvvatlash va amaliy misollar asosida tashrif buyurning muzeyni boyitish zamonaviy texnologiyalar va interaktiv formatlarni joriy etish muhimligi ta'kidlanadi. , yukda muzeylar innovatsiyalarni joriy etish jarayonida duch keladigan bir qator muammolarga to'xtalib, ularning hal etish yo'llari ko' chiqadi. Innovatsiyalarni amaliyotda qo'llash ishlab chiqarish bilan hamkorlikda va boshqa zamonaviy formatlarni ishlab chiqarish orqali ko'rib chiqiladi, bu muzey sohasini rivojlantirish va yangi auditoriyani jalb qiladi.

Kalit so'zlar: Innovatsion dunyolar, muzeylar, zamonaviylik texnologiya, interaktivlik, muammolar, yechimlar, kompaniyalar bilan hamkorlik, multimedia ko'rgazmalari, virtual sayohatlar, madaniy meros, turizm, madaniy madaniyat.

O'zbekistondagi zamonaviy muzeylar oldiga tashrif buyuruvchilarni jalb qilish va ularning tajribasini boyitish uchun innovatsion yondashuvlardan faol foydalanish vazifasi turibdi. Innovatsiyalar muzey tajribasini oshirish, tashrif buyuruvchilarni jalb qilish uchun yangi imkoniyatlar ochish va ta'lim dasturlarini kengaytirishning asosiy elementiga aylanmoqda. Biz ushbu maqolada O'zbekistondagi zamonaviy muzeylar faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanish nazariyasi va amaliyotini ko'rib chiqish hamda bu jarayonda ular duch kelayotgan muammolarni aniqlashni taklif qilamiz. Keling, zamonaviy muzeylar tashrif buyuruvchilar uchun noyob va unutilmas tajribalarni taqdim etish uchun an'anaviy qadriyatlarni yangi texnologiyalar bilan qanday uyg'unlashtirishga intilayotganini ko'rib chiqaylik.

O'zbekiston muzeylari nafaqat mamlakatning tarixiy va madaniy merosini asrab-avaylash va namoyish etishga, balki yangi tomoshabinlarni jalb qilish va tashrif buyuruvchilar tajribasini yaxshilash uchun taqdimot usullarini faol rivojlantirishga intiladi. Innovatsion yondashuvlar nazariyasi ushbu maqsadlarga erishish uchun muzeylar tomonidan qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir qancha asosiy jihatlarni belgilaydi.

Bunday jihatlardan biri interaktiv va multimediali ko'rgazmalar yaratishda texnologiyadan foydalanishdir. Dunyodagi ko'plab muzeylar o'z tashrif buyuruvchilarning tashrif buyurish tajribasini boyitish uchun virtual sayohatlar,

gologrammalar, audio qo'llanmalar va mobil ilovalar kabi turli texnologiyalardan muvaffaqiyatli foydalanganlar [1]¹. Bunday texnologiyalarni qo'llashning ilk namunalari O'zbekistonda ham paydo bo'la boshladi, biroq ularni yanada rivojlantirish va qo'llashni kengaytirish imkoniyatlari mavjud.

Bundan tashqari, innovatsion yondashuvlarning muhim jihati interfaol ta'lim dasturlari va tadbirlarini yaratish hisoblanadi. Muzeylar tashrif buyuruvchilarga nafaqat eksponatlarni ko'rish imkoniyatini taqdim etishi, balki turli ma'rifiy tadbirlarda, masalan, mahorat darslari, ma'ruzalar, o'yinlar va hokazolarda faol ishtirok etishi mumkin. Bu muzeyga tashrifni, ayniqsa, yosh avlod uchun yanada qiziqarli va esda qolarli qilish imkonini beradi.

Shunday qilib, muzey faoliyatidagi innovatsion yondashuvlar nazariyasi muzey ko'rgazmalarining dolzarbligi va jozibadorligini ta'minlash uchun yangi uslub va texnologiyalarni doimiy ravishda ishlab chiqish va joriy etish zarurligini ta'kidlaydi [2]².

Muzey faoliyatidagi muammolar.

O'zbekiston muzeylari innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishga intilayotgan bo'lsa-da, ko'pincha bu yondashuvlarni amalga oshirishni qiyinlashtiradigan bir qator muammolarga duch keladi. Bu muammolardan biri zamonaviy texnologiyalarni joriy etish uchun yetarli infratuzilma mavjud emasligidir. Ko'pgina muzeylarda interaktiv eksponatlar va virtual sayohatlar yaratish uchun zarur jihozlar va resurslar etishmaydi. Bu muzeylarning tashrif buyuruvchilar e'tiborini jalb qilish va ushlab turish imkoniyatlarini cheklaydi.

Yana bir keng tarqalgan muammo - bu xodimlarning malakasi etarli emas. Innovatsion yondashuvlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun axborot texnologiyalari, multimedia va ta'lim dasturlari sohasida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan mutaxassislar talab qilinadi [3]³. Biroq O'zbekistondagi ko'plab muzeylarda yangi texnologiyalar bilan samarali ishlashga qodir kadrlar zaxirasi yetishmaydi.

Bundan tashqari, asosiy muammolardan biri moliyaviy resurslardan foydalanishning cheklanganligi. Innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish apparat, dasturiy ta'minot va xodimlarni o'qitishga katta mablag' sarflashni talab qiladi. Ko'pgina muzeylar zamonaviy texnologiyalar va amaliyotlardan foydalanishni qiyinlashtiradigan moliyaviy cheklovlarga duch kelishadi. Bu muammolarni hal etish O'zbekistonda muzey faoliyatiga innovatsion yondashuvlarni muvaffaqiyatli joriy etishning kalitidir. Muzeylarga zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish va tashrif buyuruvchilar tajribasini boyitish uchun infratuzilmani rivojlantirish, xodimlar malakasini oshirish va moliyaviy yordam ko'rsatish zarur.

Yuqorida qayd etilgan muammolar bilan bir qatorda ijtimoiy so'rov o'tkazilib,

¹ Jon H. Folk va Lin D. Dierking tomonidan "Muzey tajribasi qayta ko'rib chiqildi".

² San'at . Anatole Dantonning "Texnologiyaning muzey tajribasiga ta'siri".

³ Xyu X. Genues va Lin M. Irlandiya tomonidan "Muzey ma'muriyati 2.0".

O‘zbekiston muzey sohasidagi boshqa qator muammolar ham aniqlandi. So‘rovda aniqlangan muammolardan biri muzeylarda zamonaviy innovatsion texnologiyalardan yetarlicha foydalanilmayotganligidir. Ko‘pchilik tashrif buyuruvchilar muzeylarda interaktiv eksponatlar, virtual sayohatlar yoki eksponatlarni talqin qilish va namoyish etishning boshqa zamonaviy usullari kamdan-kam hollarda taklif qilinishini ta’kidladilar.

So‘rovda aniqlangan yana bir muammo – muzey ko‘rgazmalarida QR kodlardan foydalanish samaradorligi yo‘qligi. Ko‘pincha tashrif buyuruvchilar QR kodlarini skanerlash yoki eksponatlar haqida to‘liq ma’lumot olishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu noqulaylik tug‘diradi va texnologiyadan foydalanish samaradorligini pasaytiradi.

Bu muammolarni hal etish uchun muzeylar zamonaviy texnologiyalarni faol joriy etishi, ulardan samarali foydalanishni ta’minlashi zarur. Bunga xodimlarni texnologik asbob-uskunalardan foydalanishga o‘rgatish, interaktiv ko‘rgazmalarni qo‘llab-quvvatlash uchun infratuzilmani yaxshilash hamda tashrif buyuruvchilar uchun osonlik bilan kirish va tushunarli bo‘lgan mobil ilovalarni ishlab chiqish kiradi. Shundagina muzeylar keng auditoriya uchun dolzarb va jozibador bo‘lib qolishi mumkin.

Innovatsiyalarning amaliy qo‘llanilishi: jamiyatga ta’siri.

Zamonaviy muzeylar faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanish butun jamiyatga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Interfaol va multimedia ko‘rgazmalari tashrif buyuruvchilarga nafaqat eksponatlarni tomosha qilish, balki ular bilan faol muloqot qilish, tarix, madaniyat va ilm-fanga sho‘ng‘ish uchun noyob imkoniyatni taqdim etadi.

Bu aholining bilim va madaniy saviyasini oshirishga, dunyoqarashini kengaytirishga, atrofdagi dunyo haqidagi tushunchalarini kengaytirishga yordam beradi. Multimediali ta’lim dasturlari va ko‘rgazmalari dolzarb ijtimoiy-madaniy va ilmiy muammolarni muhokama qilish, intellektual muloqot va fikr almashishni rag‘batlantirish imkonini beradi.

Shunday qilib, muzey sohasida innovatsion yondashuvlar amaliyoti nafaqat tashrif buyuruvchilarning individual tajribasini boyitibgina qolmay, balki butun jamiyat rivojiga xizmat qiladi, faol va samarali muloqot va bilim almashish uchun sharoit yaratadi.

“Kompaniyalar bilan hamkorlik: muzey sohasidagi innovatsiyalar” loyihasi

“Kompaniyalar bilan hamkorlik” loyihasi doirasida O‘zbekiston Tasviriy san’at galereyasi Samsung kompaniyasi bilan hamkorlikda multimedia ko‘rgazmasini o‘tkazdi va bu innovatsion yondashuvlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishining yorqin namunasi bo‘ldi. Samsung zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda tashrif buyuruvchilarga san’at va madaniy meros bilan o‘zaro aloqada bo‘lishning noyob tajribasini taqdim etdi [4]⁴.

⁴<https://nbu.uz/gallery/>

Bu kabi multimedia ko'rgazmalari O'zbekiston muzeylari uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Etakchi kompaniyalar bilan hamkorlik muzeylarga tashrif buyuruvchilar uchun muzey tajribasini sezilarli darajada boyitadigan zamonaviy texnologiyalar va resurslardan foydalanish imkonini beradi. Bu interaktiv eksponatlar, virtual sayohatlar, multimedia ta'lim dasturlari va boshqa innovatsion formatlarni yaratishni o'z ichiga oladi, ular yangi auditoriyani jalb qilish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga yordam beradi.

“Kompaniyalar bilan hamkorlik” loyihasining maqsadi nafaqat Tasviriy san'at galereyasi, balki O'zbekistonning boshqa davlat muzeylarida ham ana shunday innovatsion yondashuvlarni joriy etishdan iborat. Bu zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi va muzey tajribasini har qanday yoshdagi va qiziqishdagi mehmonlar uchun yanada qiziqarli va jozibali qiladi.

Xulosa qilib aytganda, milliy madaniy merosni asrab-avaylash va targ'ib qilish, shuningdek, mintaqada turizm va madaniy almashinuvni rivojlantirishga ko'maklashish maqsadida O'zbekiston muzeylari faoliyatiga innovatsiyalarni yanada rivojlantirish va joriy etishga chaqiramiz. Zamonaviylik va innovatsiyaga intilish muzey sohasini muvaffaqiyatli rivojlantirishning asosiy omili bo'lib, birgalikdagi sa'y-harakatlar orqaligina bu yo'nalishda yangi marralarni zabt eta olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar va onlayn manbalar ro'yxati:

1. Kitob: Jon H. Folk va Lin D. Dierking tomonidan "Muzey tajribasi qayta ko'rib chiqildi".
2. Maqola : Anatole Dantoning "Texnologiyaning muzey tajribasiga ta'siri".
3. Kitob : "Muzey ma'muriyati 2.0" Xyu X. Genuys va Lin M. Irlandiya.
4. <https://nbu.uz/gallery/>
5. Vedenin Yu.A., Shulgin P.M. Madaniy merosni boshqarishning zamonaviy kontseptsiyasining asosiy qoidalari // Meros va zamonaviylik.
6. Telcharov A.D., Muzey ishi asoslari - 2005 y